

Quan els llibres ens entenen

Alfons d'Aragó

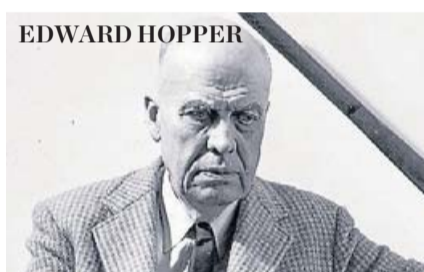
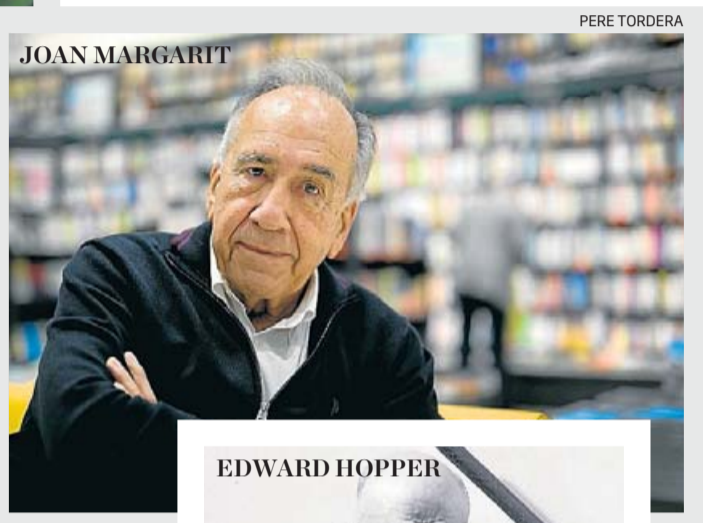
Els catalans no acabem d'apreciar els grans monarques que va tenir la corona d'Aragó, i només pensem en les dolències dels Borbons, com si amb les malastrugances haguessin començat també, paradoxalment, les nostres glòries. Podríem celebrar una o altra victòria del temps de l'expansió mediterrània, però preferim celebrar la nostra festa nacional en ocasió d'una derrota. Entre els reis de la casa aragonesa (i, per escriure, catalana), hauríem de parlar més sovint d'Alfons IV el Magnànim, que ho era cinquè d'Aragó, tercer de València, primer de Mallorca, segon de Sardenya i primer de Nàpols, on va sojornar la més gran part del seu regnat.

Ara he topat –perquè hom ja només llegeix rareses– amb les *Vite di uomini illustri* (*Vides d'homes il·lustres*, títol molt comú en la historiografia), de Vespasiano da Bisticci (1421-1498), que, en el primer volum –que no es va publicar fins al 1839–, conté unes quantes coses memorables del nostre rei. Una de les que explica diu que una vegada van arribar a Nàpols, seu de la cort, una colla de pagesos *carzalonesi* que “eren diferents dels ciutadans de la terra de Barzalona”, i hi anaven a demanar suport. Demanaven, per a les seves despeses, una muni-

ficència de mil ducats. Un del seguici, que sabia més d'economia que el rei, va dir-li a Alfons que allò era una quantitat massa gran per a uns pagesos. El rei li va respondre en català, per no ser entès pels *contadini*: “Si mil ducats són poca cosa, llavors doneu-los-en mil cinc-cents”. Els pagesos encara es freguen els ulls.

En una altra ocasió va trobar una dona que plorava. El rei se li acosta i li pregunta què li ha esdevingut. La dona va dir que tenia un bou que se li havia estimbat, i que treballava la terra amb l'ajuda del bou d'una altra dona: els junyien tots dos, com sempre s'ha fet, i així les dues dones es guanyaven el pa de cada dia. El rei va donar l'ordre de donar-li dos bous a la pobra dona. Llavors, pensant-ho bé, va concloure que l'altra dona, que només en tenia un, hauria de treballar amb l'ajut de la dona que en tindria dos; i a aquesta segona li va donar un altre bou. L'autor del llibre conclou: “Són de notar en aquest cas dues coses: l'una és la seva (del rei Alfons) inaudita pietat i humanitat, les dues unides a una gran llarguesa; l'altra, la seva integritat i sentit de la justícia, que el rei usava envers tots els seus súbdits, tant els petits com els grans”. ♦♦

Si el món deixa de girar rodó, podem optar per refugiar-nos en llibres esplèndids com els d'Elizabeth Strout

Les esquerdes i els claroscurs de la condició humana

Per fugir de la realitat (i, a la vegada, intentar trobar-li cert sentit) no se m'acut un refugi millor que els llibres. Ho he pogut comprovar de nou aquests dies, en què m'han abduït les pàgines de *Tot és possible*, d'Elizabeth Strout. De debò que no exagero quan parlo d'abducció. Aquest aplec de contes que es pot llegir com una novel·la (una estructura que l'autora ja va provar amb encert a la premiada *Olive Kitteridge*) m'ha tingut feliçment segrestada, i m'ha obligat a repescar de la prestatgeria un altre títol de la mateixa escriptora: la novel·la breu *Em dic Lucy Barton*. Tots dos llibres han estat traduïts per Esther Tallada i publicats per Edicions de 1984. Creieu-me: llegir-los l'un darrere l'altre és una experiència deliciosa.

Elizabeth Strout (Portland, 1956) s'estima els seus personatges. Els escolta i fa que els escoltem. Amb una senzillesa aparent que et desarma, amb aquella depuració estilística que només aconsegueixen els més bons, la narradora nord-americana ens torna a acostar a una colla de vides humanes per mostrar-nos en les misèries, les contradiccions, les esquerdes. Les històries de Strout ens permeten conèixer millor els qui ens envolten i ens donen

pistes per saber qui som nosaltres mateixos. Perquè les tragèdies alienes no estan tan lluny de les pròpies. Totes les famílies desgraciades ho són a la seva manera, diu la famosa frase de Tolstoi, però desenganyem-nos: no n'hi ha tantes, de maneres. Tant tu com jo acabem estimant malament i complicant-nos l'existència més del que caldria.

L'amor imperfecte i la literatura que combat la solitud

Elizabeth Strout admet que els seus llibres tracten sempre d'un mateix tema, l'amor imperfecte. Que potser –goso afegir– és l'únic amor possible. Per dir-ho en les paraules que el personatge de la Patty voldria adreçar a una amiga seva però no troba el moment de pronunciar, “tots plegats estem fets un garbuix, Angelina, i tots ho fem tan bé com sabem, i estimem de manera imperfecta, Angelina, però està bé així”.

En un relat de *Tot és possible*, la Patty es compra un llibre escrit per Lucy Barton. Com ja sabíem els lectors d'*Em dic Lucy Barton*, la Lucy és una dona que ve d'una infantesa pobre en un poble d'Illinois però se sobrepasa al passat i ascendeix en l'escala social, i ara fa d'escriptora a Nova York. La Patty llegeix el llibre i hi connecta: “Ara, així que la Patty va entrar el cotxe al jardí de casa i va

veure els llums que havia deixat encesos, es va adonar que el llibre de la Lucy Barton havia entès el que li passava a ella. Era exactament això: el llibre l'havia entès. I encara li quedava la dolçor d'aquell caramel de color groc a la boca”. Vet aquí el que fan amb nosaltres segons quins llibres: ens entenen, ens fan sentir menys sols. Que ja és molt.

Art contra la intempèrie i ferides que ens fan de casa

En un altre dels relats, una dona mira una pintura: “El quadre de Hopper s'estava penjat a la paret amb una displicència tan infinita que va començar a fer la sensació que era personal, com si hagués estat pintat per a aquell moment: els problemes que t'assetgen són immensos i no tenen ni cap ni peus, semblava que li digués, l'únic que compta és el sol a la façana lateral d'una casa”. La literatura de l'admirada Elizabeth Strout tracta de l'amor imperfecte, d'acord, però també de la força de l'art contra la intempèrie moral.

Dec el concepte d'intempèrie moral a Joan Margarit, que justament ha tret un nou poemari: *Un hivern fascinant* (Proa). Hi he entrat a buscar poemes que m'entenguessin i he sentit que em parlaven de tu a tu versos com aquest: “Però una ferida també és un lloc on viure”. ♦♦